
DOCENDO
DISCIMUS
BANCA NAŢIONALĂ A ROMÂNIEI
ACADEMICA

Prof.univ.dr. Marin DINU

CE Știm Înțelegem Învățăm ?

Economia bunului simț

(Idei rechemate dintr-o vacanță aproximativă)

BNR – *Academica*
Ediția de vară

Constanța
05.09.2012

Un paradox de luat în seamă

S-ar putea ca știința economică să explice corect cum funcționează lumea.

Nu suntem însă prea siguri că noi înțelegem cum funcționează știința economică!

De ce ne alertează paradoxul?

- ***Motivul intelectual***: rezultatul propriei noastre gândiri apare ca fiind în răspăr cu puterea noastră de acțiune!
- ***Motivul contextual***: încrederea nelimitată în puterea noastră de acțiune marginalizează știința!
- ***Motivul individual***: presiunea contextului asupra intereselor de carieră epuizează efortul de gândire în detalii, pe cât de profunde, pe atât de nesemnificative pentru orizont!

Întrebări adesea evitate

- ***O teorie economică exprimă sau configurează comportamentul economic?***
  - ***Preferința pentru o teorie economică este sursa eșecurilor pieței și/sau statelor?***
- ***O măsură de politică economică rezolvă sau creează o problemă?***
  - ***Este Economia (sau orice ramură a ei) o știință sigură de eficiența asertiunilor?***
- ***Conceptele se certifică printr-o ipoteză abstractă sau prin raportare la concret?***
  - ***Există un temei natural al raționalității comportamentului economic?***
- ***Unde este omul în ecuația economică?***
  - ***Este compatibil spațiul intersubiectivității tranzacționale a utilității/intereselor cu calculul cantitativ?***

„Sursa principală a ignoranței noastre se află în faptul că știinta noastră nu poate fi decât limitată, în timp ce ignoranța noastră este în mod necesar nemarginită.”

Karl R. Popper

Sumar

- **Despre limite în cogniția economică:**
  - *Știm multe lucruri pe care nu le înțelegem;*
  - *Înțelegem multe lucruri despre care nu vorbim;*
  - *Ceea ce învățăm ne discriminează înțelegerea;*
  - *Învățăm ca să știm și nu neapărat ca să înțelegem.*
- **Despre limitările fundamentelor științei economice:**
  - *Temeiul natural al economicității este metasenzorial;*
  - *Calculul periferizează utilitatea și/sau interesul;*
  - *Funcția randamentală consumă intersubiectivitatea;*
  - *Maximizarea valorii adăugate transcende raționalitatea.*

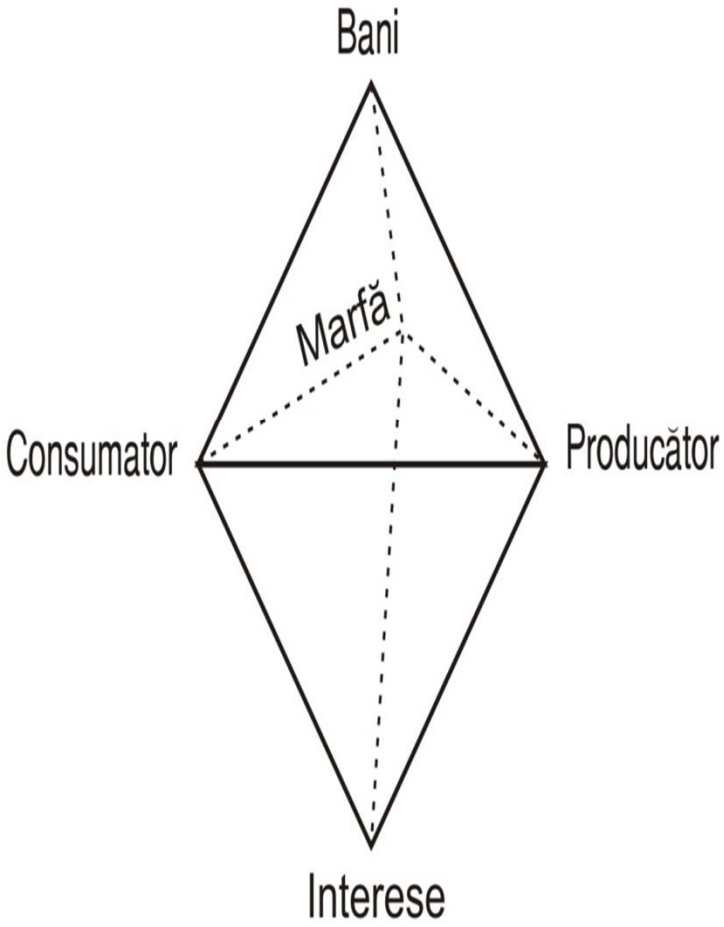
Despre limite în cogniția economică

Știm multe lucruri pe care nu le înțelegem

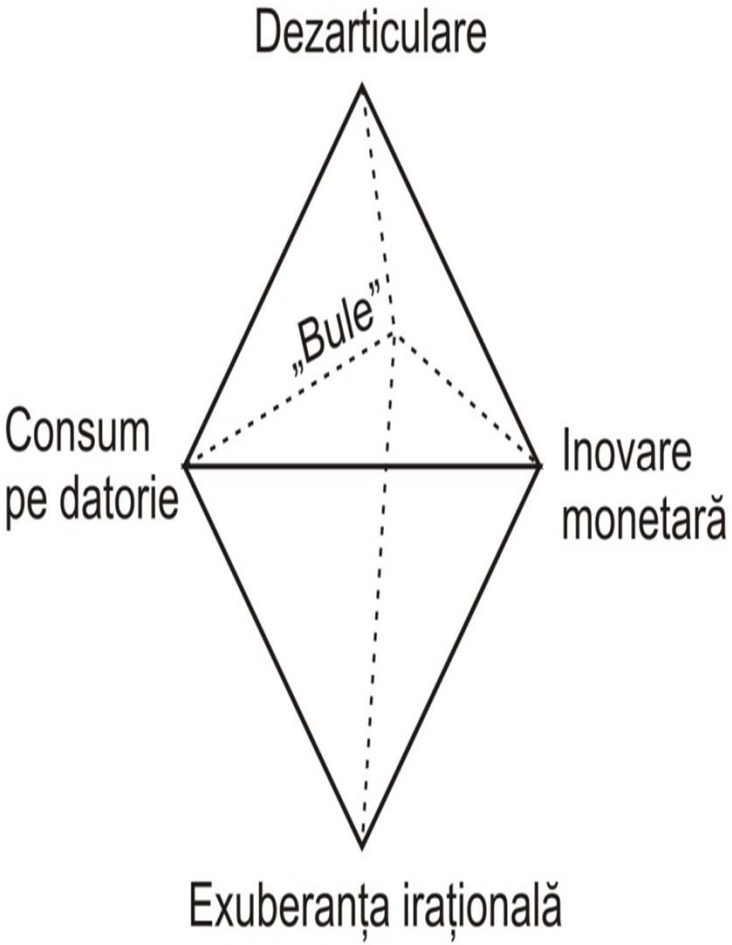
- Categoria grea: ***crizele***:
  - Știm că încep prin a fi financiare fără să înțelegem cum pot fi evitate consecințele nici pentru piețe, nici pentru indivizi;
  - Știm că pot deveni economice fără să înțelegem cum poate fi prevenită contagiunea;
  - Știm că pot să sfârșească drept crize sociale neînțelegând cum pot fi calibrate instrumentele preventive și intervenționiste de tipul politicilor.
- Categoria subtilă: ***fundamentele***:
  - Avem cunoștințe enciclopedice despre fundamente, dar nu înțelegem de ce se manifestă tendința lor evolutivă spre extreme.

Conceptualizare

Standard

Deviantă

Înțelegem multe lucruri despre care nu vorbim

- Din categoria grea: ***finalitatea socială a raționalității economice***:
  - Grila explicativă a economicității este construită exclusiv în termeni raționali (mecanică a avuției);
  - Principiul termenului scurt contravine dinamicii sistemelor de interese, ca și de utilități atât temporal (intergenerațional), cât și spațial (intercomunitar).
- Din categoria subtilă: ***pluralismul comportamentelor:***
  - Ecuația economică de bază respectă principiile unei relativități a obiectelor de tipul resurselor consumabile;
  - Supralicitarea univocității raționale a motivațiilor și răspunsurilor economice.

- Motivații economice
- Răspunsuri raționale

(Economia în manuale)
(Homo economicus)

- Motivații noneconomice
- Răspunsuri raționale

(Economia integrării)
(Inovarea pentru prestigiu)

- Motivații economice
- Răspunsuri iraționale

(Economia subterană)
(Pasagerul clandestin)

- Motivații noneconomice
- Răspunsuri iraționale

(Economia războiului)
(Turma electronică)

(*Adaptare după Akerloff-Shiller)*

- La acest tip de limită cognitivă există un caz special: ***funcția esențială a băncilor centrale***.
- Nu vorbim destul de ruinele teoriei monetariste în spectrul căreia s-a dezvoltat actualul regim instituțional al băncilor centrale!
  - Este inflația un fenomen eminamente monetar ca să justifice controlul acesteia de către autoritatea monetară?
  - Are sens independența băncii centrale când aceasta gestionează consecințele politicilor guvernamentale?
  - Ce relevanță are politica de țintire a inflației (IPC) atâta timp cât celelalte prețuri nu sunt luate în calcul? (Deflatorul PIB și IPP).
  - Stabilitatea prețurilor n-ar putea fi o consecință automată a unei funcții extinse a băncii centrale: controlul stabilității financiare?

„Orice adevăr trece prin trei etape.
Întâi este ridiculizat.

Apoi este aprig contestat.

În fine, e acceptat ca de la sine înțeles”

Arthur Schopenhauer

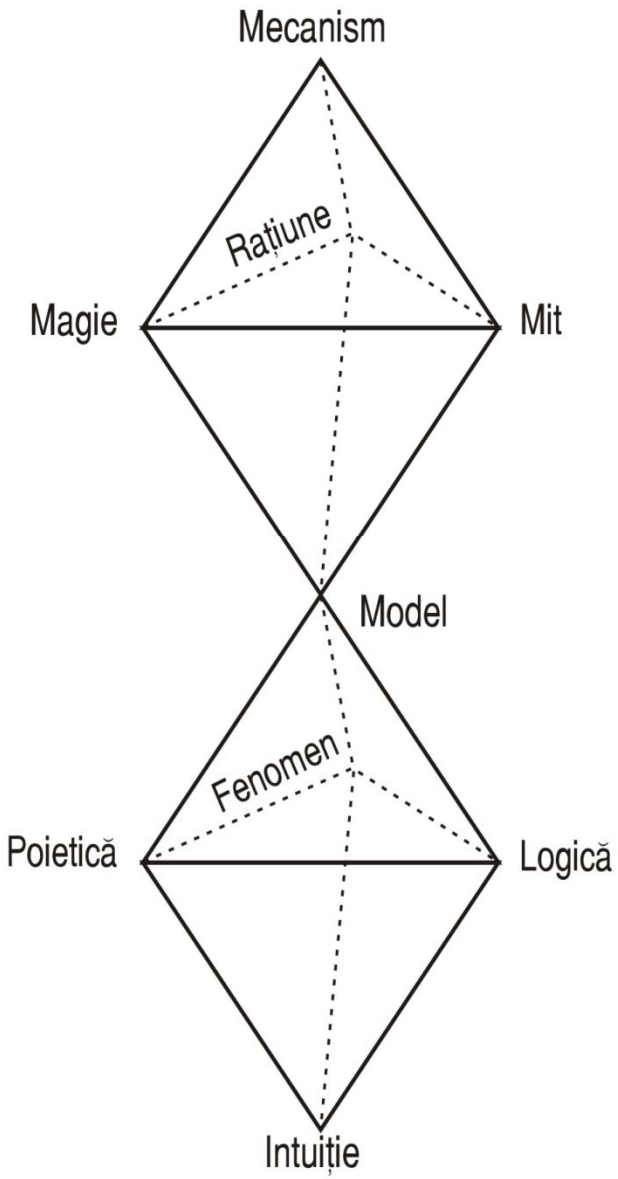
Ceea ce învățăm ne discriminează înțelegerea

- Din categoria grea: ***teoria mainstream:***
  - Inovarea unidimensional ordonată prin propagarea instituțională a teoriei mainstream;
  - Sectorizarea și tipizarea comunicării științifice în materie de viziuni strategice;
  - *Babilonul teoriilor sau gâlceava principiilor*.
- Din categoria subtilă: ***dualitatea referențialelor***:
  - *Perspectiva obiectualistă, tutelată de experiența teoretică a mecanicismului (spectrul viziunii marshalliene – legea obiectivă) versus perspectiva subiectualistă, derivată din propensiunea anti-istoristă a Școlii Austriece (spectrul viziunii mengeriene – reguli, proceduri=instituții).*

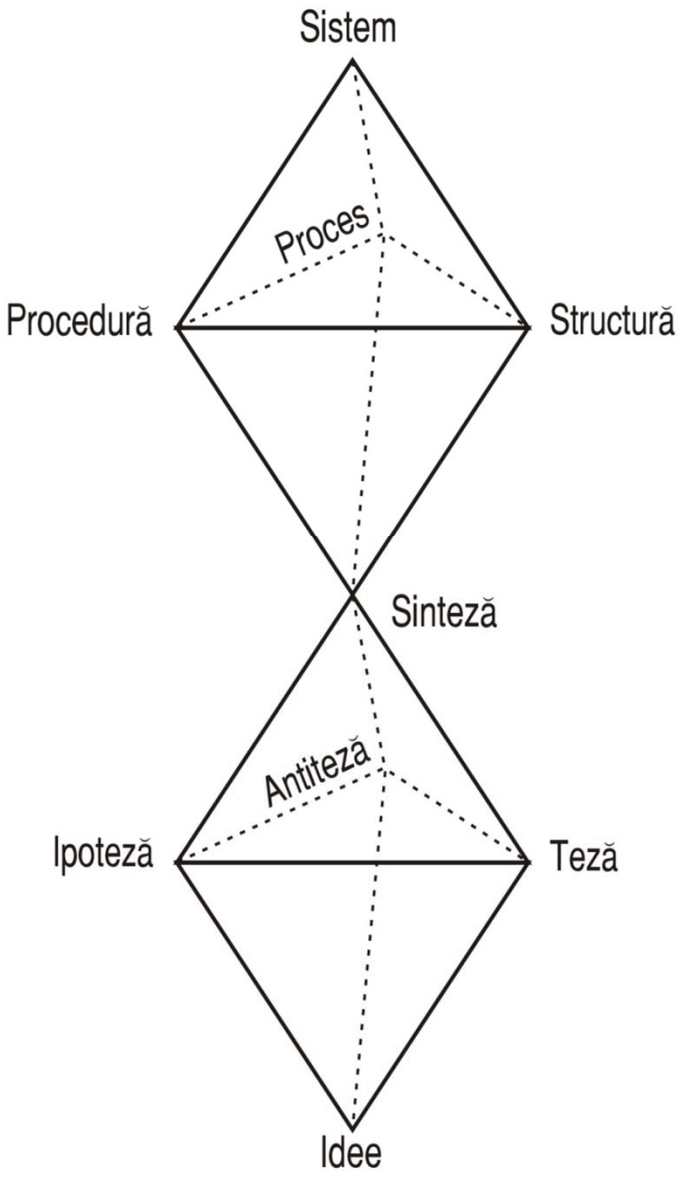
- *Consecința directă:*
  - ✓*Gnoseologică (înțelegerea și explicația sunt discreționare);*
  - ✓*Sociologică (opinia are logica partizanatului).*
- Semnele academice ale limitărilor sunt:
  - ➢ Raritatea studiilor privind fundamentele Economiei (absența din curricula universitară a disciplinelor de epistemologie, metodologie, doctrine economice etc.);
  - ➢ Moda abordărilor empiriste și funcționaliste (suficiența analizelor de oportunitate – cercetare exclusiv reactivă).

- Semnele în lumea acțiunii sunt în principal:
  - Insuficienta decantare a înțelegerii dinamicii sistemelor economice rezultate din aplicarea schemelor teoretice (***modelul de economie***);
  - Inconsistenta coagulare a practicii atenuării excesului în fluctuațiile de natură ciclică (*practica economică versus natura umană*);
  - Neglijarea condiționalităților specifice evoluției economiei ca parte a contextului supus regulilor complexității (*fixarea într-un pachet de fundamente*).

Paradigma mecanică

Paradigma antropică

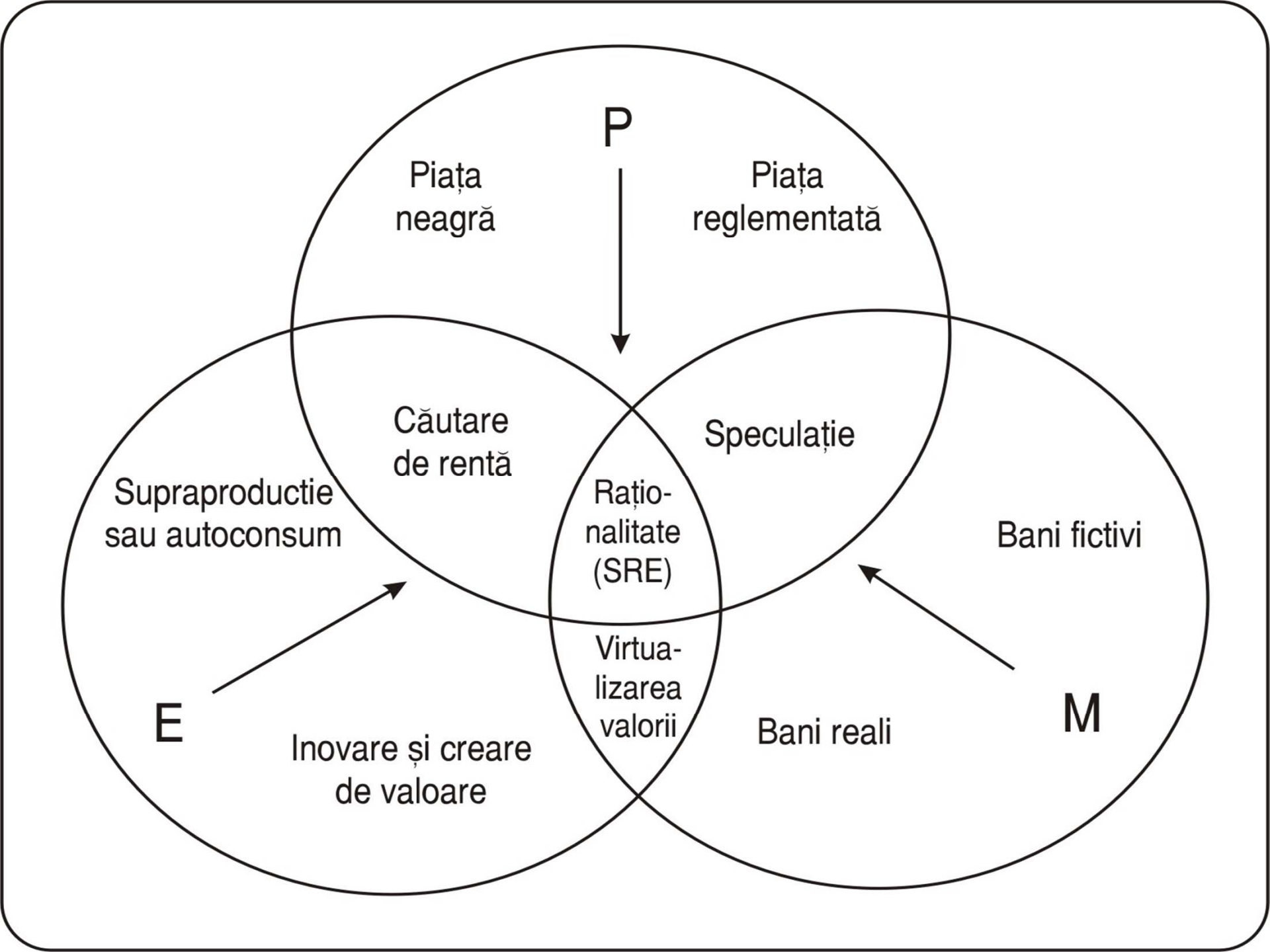

Învățăm ca să știm și nu neapărat ca să înțelegem

- **Nenuanțarea metodei în logica științei sau a cercetării științifice;**
- **Precaritatea cercetărilor de întemeiere a cogniției economice pe logica situațională (*a contextelor configurate de intersubiectivitatea interesată de utilitate pe căi randamentale*);**
- **Neînțelegera algoritmilor specifici proceselor psihice în situații tranzacționale, mai ales în privința dinamicii relației :**

α\ intenție – consecință /ω

- **Ponderea comportamentelor iraționale în configurarea spațiului economicității.**

P
Piața neagră
Piața reglementată
Căutare de rentă
Speculație
Supraproductie sau autoconsum
Rațio-nalitate (SRE)
Bani fictivi
Virtua-lizarea valorii
E
Inovare și creare de valoare
Bani reali
M

Despre limitările fundamentelor științei economice

Temeiul natural al economicității este metasenzorial

- Economia nu-și întemeiază ipotezele pe simțuri ale căror semnal este atestat prin experiment, ci pe ceva ce constituie reglatorul naturii umane, temeiul ei natural, adică *bunul-simț*.
- ***Bunul-simț* este laboratorul unde se întâmplă excluderea exceselor de rațional și irațional, se moderează consecințele intenționate și neintenționate, adică unde se configurează faptele economice.**
- Economia se centrează cognitiv pe algoritmizarea discernământului ca forță a intersubiectivității (și nu pe logica lineară a faptelor în sine, fizice)

- *Bunul-simț* este regulatorul naturii umane în calitatea ei de mediu de cristalizare (de configurare) a condiției umane (*munca+lucrul+acțiunea*)
- *Discernământul* structurează propensiunea omului de a se situa între:
  - calea minimală (a supraviețuirii) și
  - limita infailibilă a intersubiectivității (omul ca ființă socială).
- Funcția minimală explicativă a Economiei este de a da expresie *bunului-simț* (***prima limită*** *operațională în acțiunea economică*)
- ***A doua limită***: Economia furnizează înțelegere prin tipare, rețete de acțiuni bazate pe *discernământ* atât în gândirea contextelor, cât și în crearea faptelor economice.

- Temeiul natural (bunul-simț) în teorie are sensul de a căuta să construim modelul explicativ a ceea ce funționează în realitate.
- În practică, temeiul natural are sensul de a se limita propensiunea ideologică și/sau comportamentul extrem.
- În teorie, consecința corectă are sensul sugerat de definiția tarskiană a devărului (coincidența dintre idee și faptă).
- Consecința corectă (lucrul-bine făcut) în practică are sensul de concordanță a rezultatelor (pe componentele muncă+lucru+acțiune) cu concilierea dintre așteptări și resurse (dezirabil și posibil, cerere și ofertă).

- Regulatorul naturii umane solicită cunoașterii economice să fie științifică pe o filieră de atestare a rațională diferită de experiment.
- Economia nu este știința lumilor perfecte, omogene și recursive, atemporale și nelocalizate tocmai pentru că-și așează *bunul-simț* ca regulator cognitiv al aproximărilor adevărului.
- ***Economia este medicina efectelor pe care utilitatea și/sau interesul le au/are asupra comportamentelor noastre, este știința tratării bolnavului de prea multă sau prea puțină rațională.***
- Datorită intemeierii cognitive pe *bunul-simț* (și nu pe experiment) Economia nu este Profeție!

- Valabilitatea soluțiilor la probleme se judecă în raport cu ipotezele fondatoare ale viziunii și/sau cu contextul, iar nu după regulile baconiene:
  - ➢ Regula generică a validității în economie este un balans între structurarea obiectualistă și structurarea subiectualistă a procesului economicității;
    - ❖ În partea a doua a secolului trecut balansul s-a produs între sugestiile întemeietoare ale validității propuse antagonic de keynesism și de monetarism.
    - ❖ În ultimele două decenii balansul a țintit împrăștiat ideologia Consensului de la Washington și pe cea a emergenței economiei naționale.(canibalizarea proiectelor de globalizare)

Calculul periferizează utilitatea și/sau interesul

- ***Bunul-simț* ca sursă a cunoașterii în economie se substanțializează în consecința corectă care este *lucrul-bine făcut*.**
- În esență, economia oferă proceduri ale *lucrului-bine făcut*, adică ale consecințelor bunului-simț.
  - ***Lucrul-bine făcut este definit heterodox-rațional, cu sens complementar de fabricație și de creație, eficient și etic, util și estetic*.**
  - Calculul cantitativ în Economie duce și nu duce la *lucrul-bine făcut*.
  - *Lucrul-bine făcut* are valoare impusă de contexte corect configurate .
  - ***Calculul satisface eminamente perspectiva obiectualistă; se referă la fațeta materialistă a temeiului natural și a consecinței acestuia*.**

„Înțelegerea este, până la urmă, scopul științei – iar știința este mult mai mult decât un calcul mecanic, lipsit de înțelegere.”

Roger Penrose

- Economia operează cu certitudini subiective în contexte subîntinse de:
  - fapte pe care le numim așteptări (raționale sau emoționale);
  - consecințe probabile ale intențiilor acționale (alături de consecințe neintenționate).
- **Ciclicitatea economică nu este un dat de natura proceselor fizice, ci este consecinţa configurării intersubiectivităţii contextelor mai aproape sau mai departe de regula *bunului-simţ* şi consistent sau inconsistent cu *lucrul-bine făcut***.

•Spațiul de raționalitate economică se structurează cu elemente al căror temei de validitate este ***credința*** (banii, creditul, contractul, piața, echilibrul etc.).

•În fapt, economia este un univers clădit pe așteptări (ex-ante) și nu pe contigențe (ex-post).

•Științificitatea în Economie este de tip special pentru că se operează cu conjecturi și nu cu adevăruri certe.

•***Economia este rațională când există încredere în funcția ei și irațională când încrederea se epuizează.***

•Eșecul cartezianismului economic nu este o fatalitate, ci o consecință a suficienței metodologice.

•Cheia înțelegerii și depășirii eșecului este adecvarea metodei cognitive la spațiul intersubiectivității preocupate de posesia materială.

•Ilustrarea perfectă a eșecului metodologic o dă excesul de raționalitate (de parcimonie) folosit în derivarea speculativă a valorii prin *modelul Black-Scholes*.

•Probabilitatea riscului investiției (certitudine matematică) înlocuieste certitudinea economică (incertitudinea câștigului speculativ).

„Gândirea interferează cu probabilitatea evenimentelor și, prin urmare, pe termen lung cu entropia”

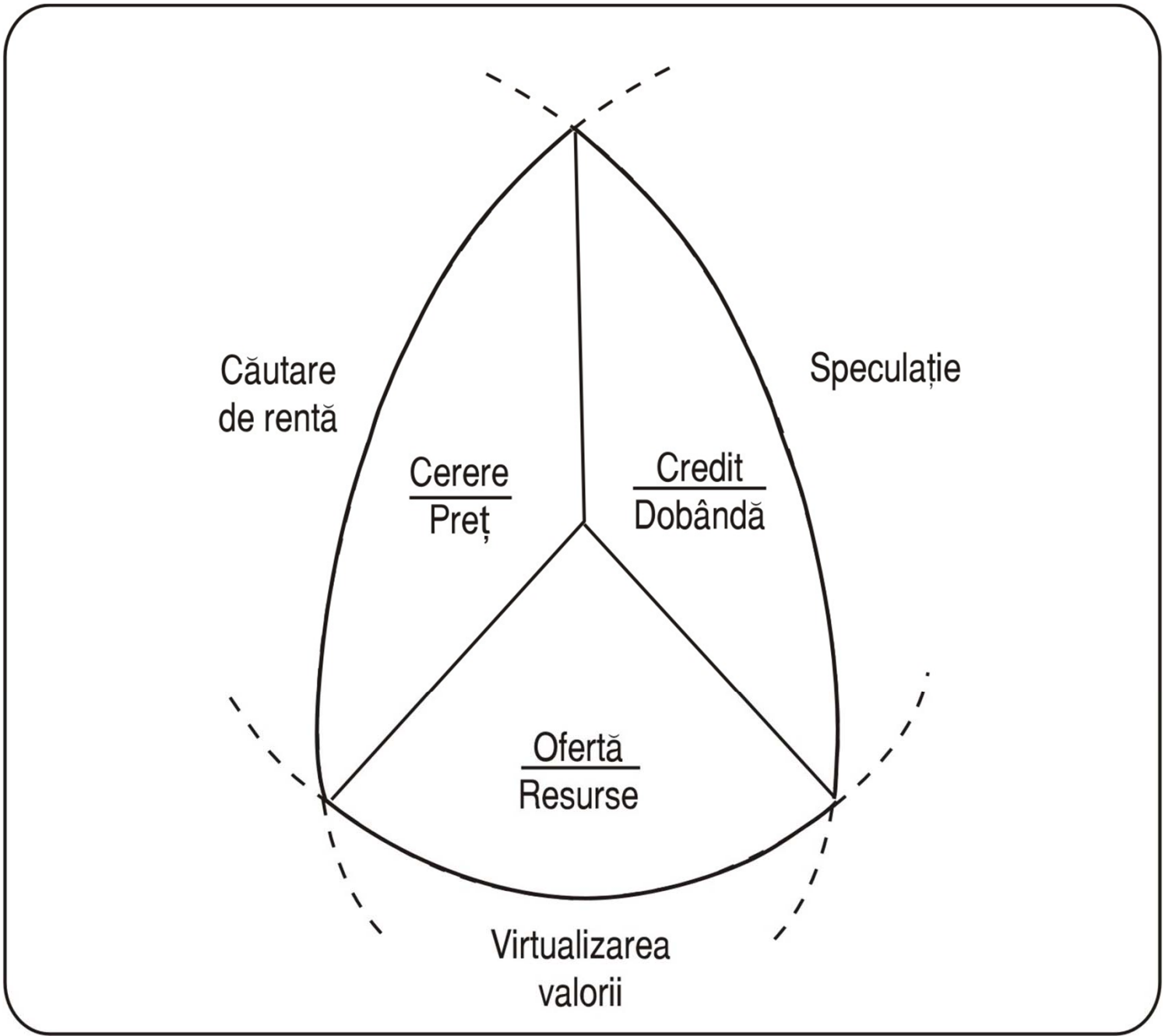
David L. Watson

Funcția randamentală consumă intersubiectivitatea

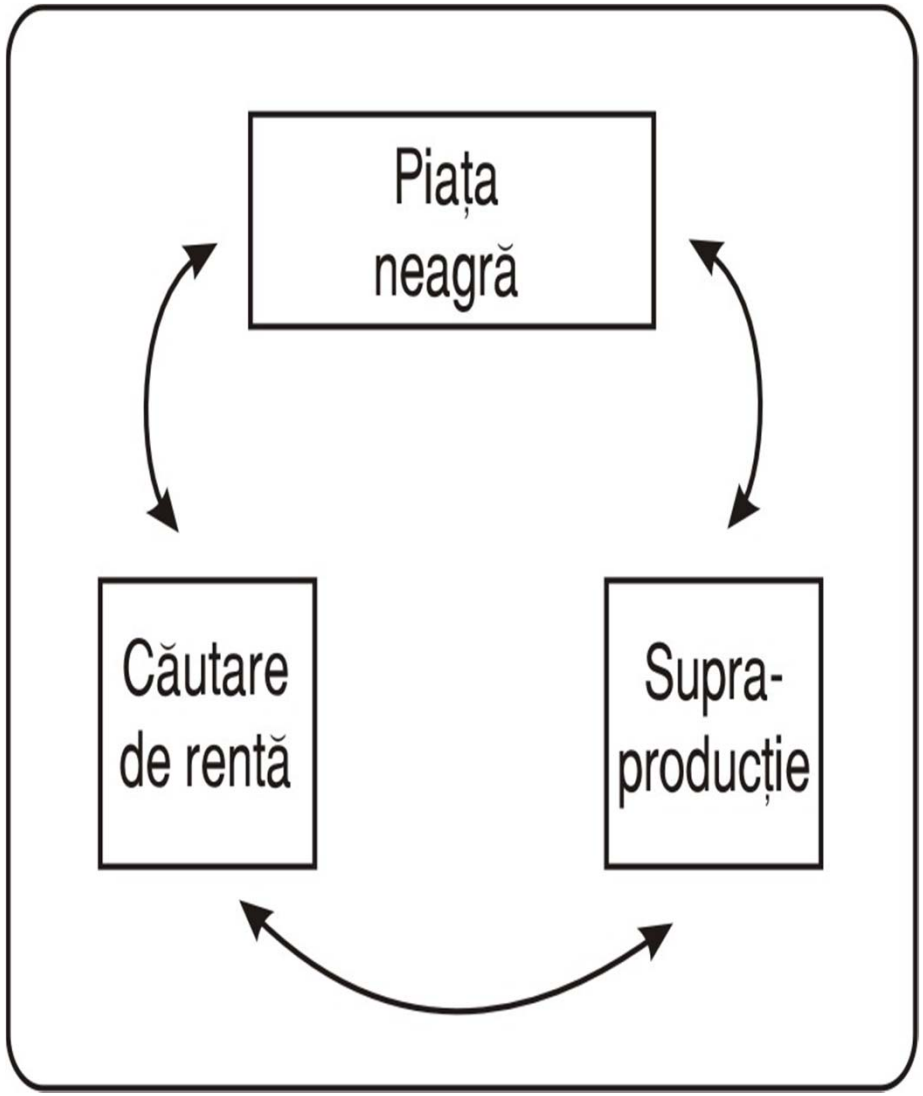
- **Economiei nu trebuie să-i cerem să scoată omul din ecuația ei!**
- În logica pură, pentru a ajunge la adevăr este nevoie să ne întoarcem la simțuri (pipăitul ca o formă de certitudine venită din experiment!); **în logica economică fiul risipitor al înțelegerii se întoarce la *bunul-simț*!.**
- Cea care semnalizează a fi adevăr, faptă, coincidență etc. este în Economie instanța *bunului-simț*!
- ***Pe înfășurarea dintre adevăr și bunul-simț se instalează contextul ca replicant al coincidenței sau concordanței dintre enunț și realitate.***

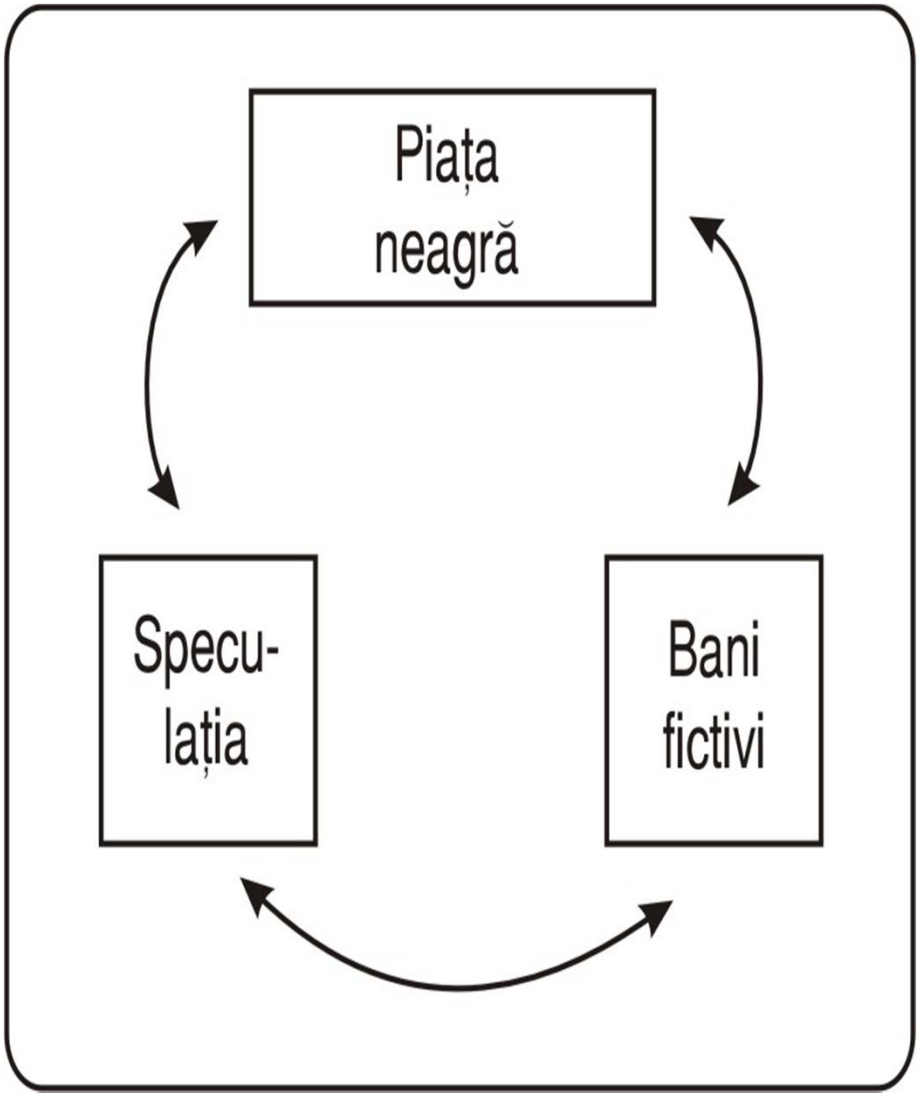
- În Economie faptele nu se instanțiază ca suport al adevărului *a priori*, ci survin pe traseul probabilității de instanțiere, unde apar (ca post-factum al conjecturilor) aproximările adevărului.
- Adevărul economic este un produs întâmplător al certitudinilor care funcționalizează complexul intersubiectivității în valorificarea intrărilor-ieșirilor heterodoxe, dar și a registrului scopurilor.
- ***Economia nu este o știință nici a intrărilor, nici a ieșirilor, adică nu este o știință a bucatelor de pe masă, ci una a algoritmilor comportamentali configurați intersubiectiv pentru a ajunge ceva bucate pe masă.***

Maximizarea valorii adăugate transcende raționalitatea

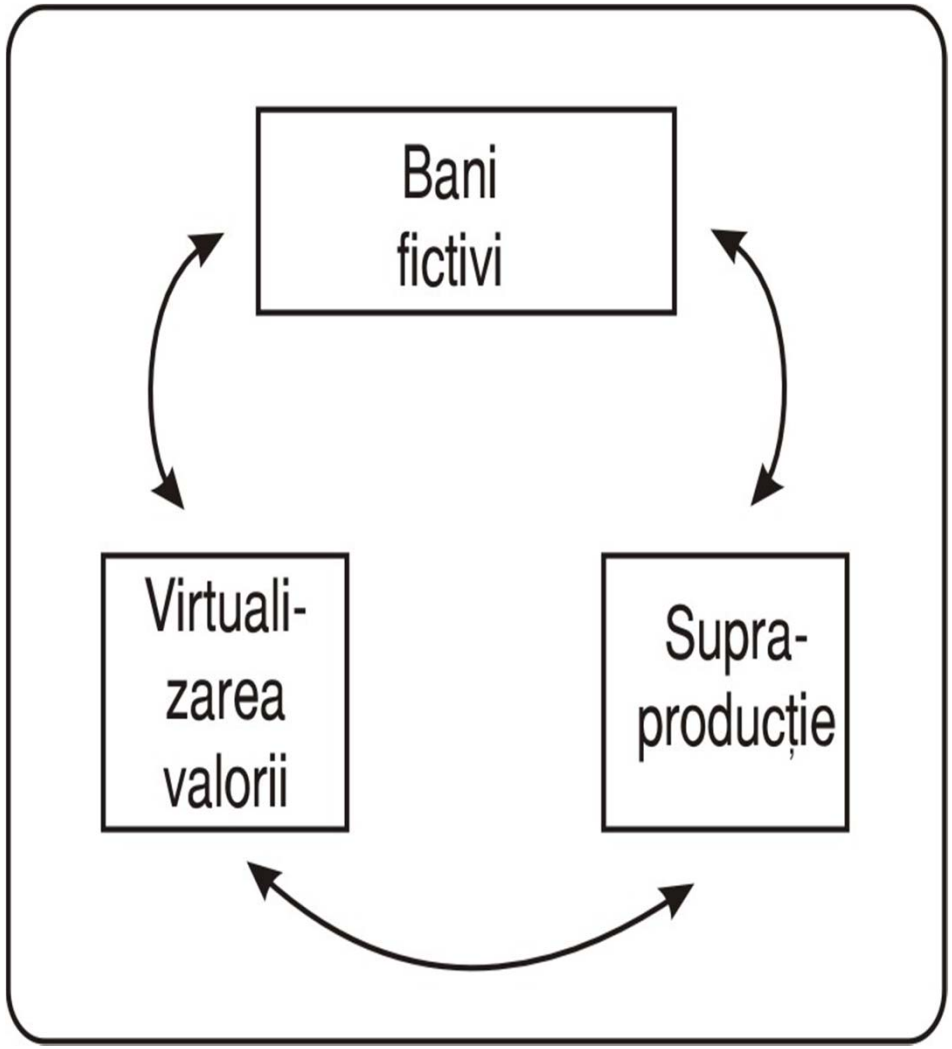
Traseele randamentale din afara SRE(1)

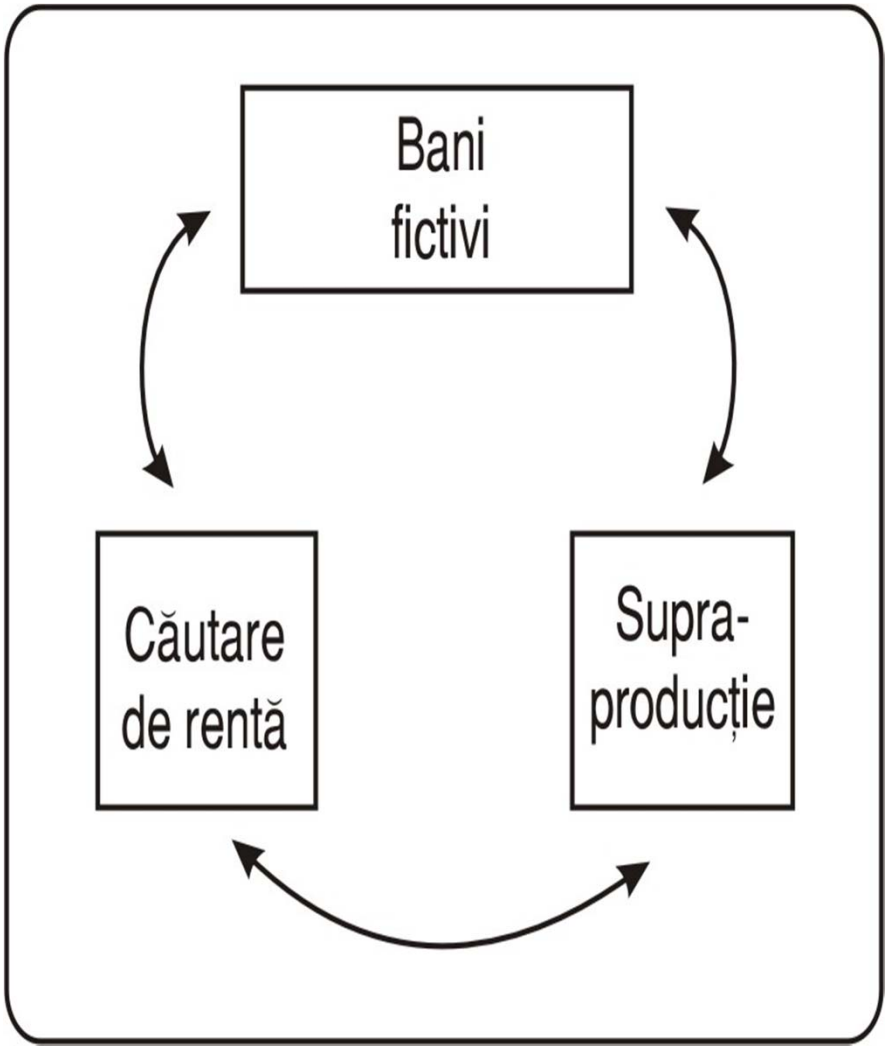

Randamentul este maxim în afara spațiului raționalității economice

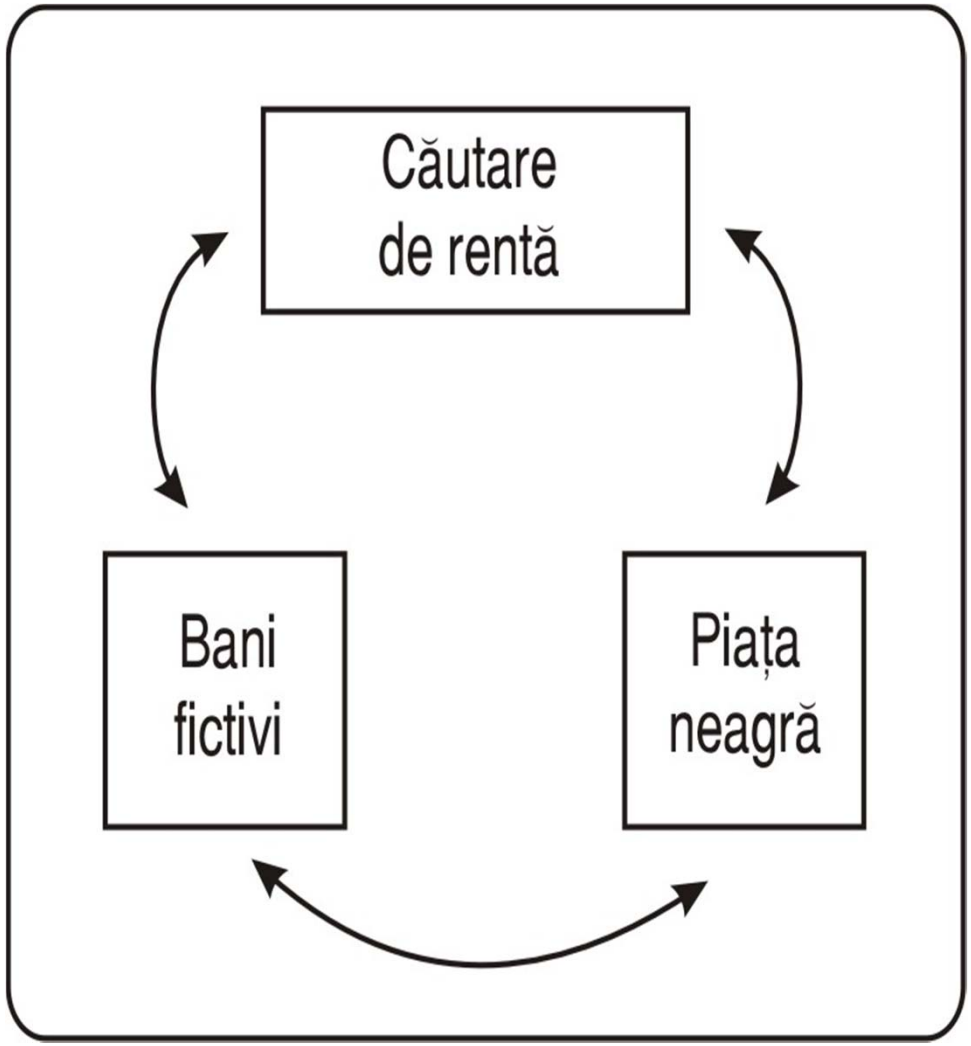
Traseele randamentale din afara SRE(2)

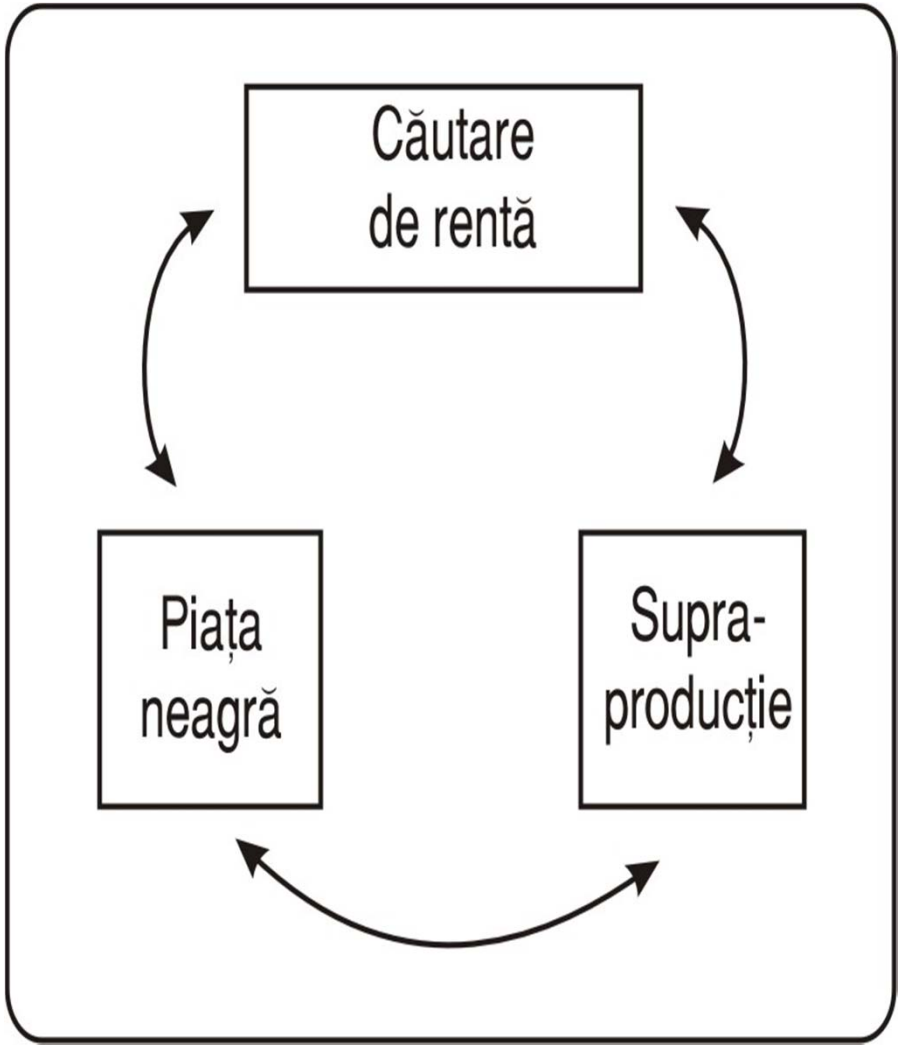

Economia tinde să devină managementizare a randamentului

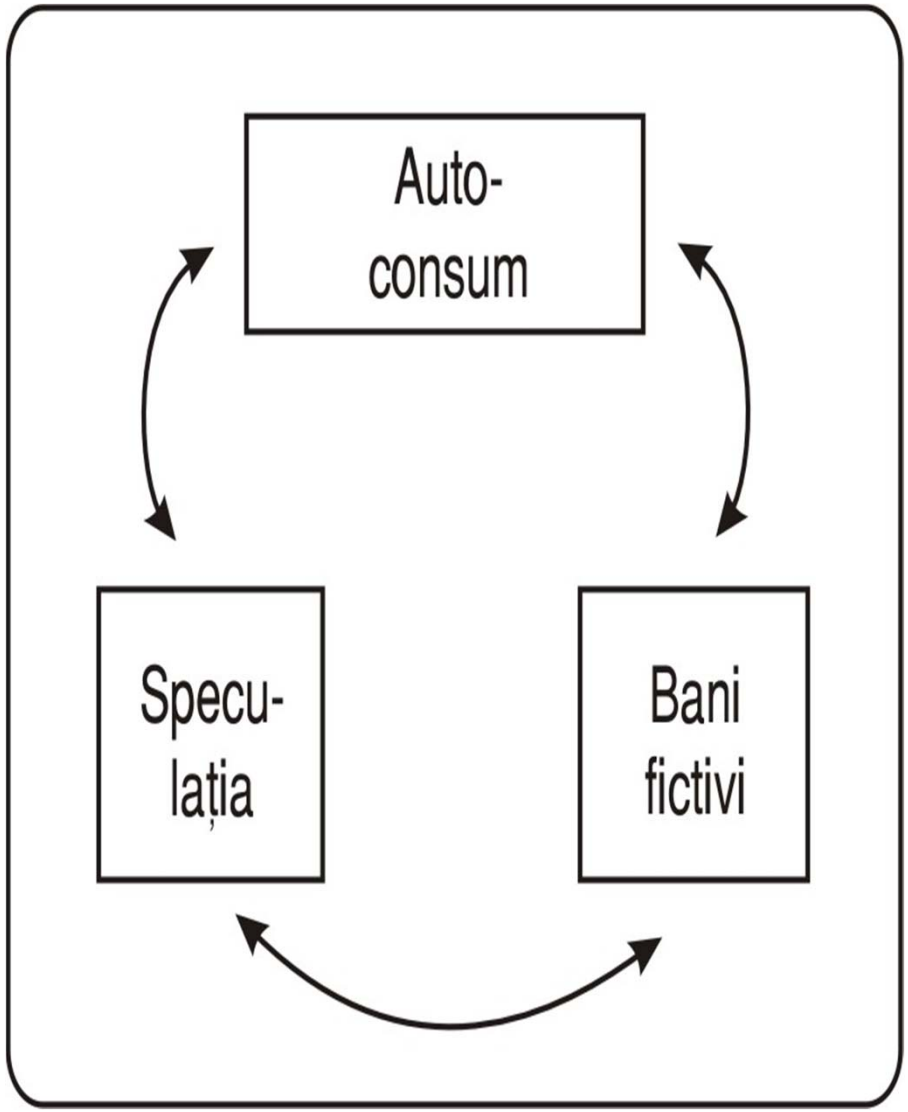
Traseele randamentale din afara SRE(3)

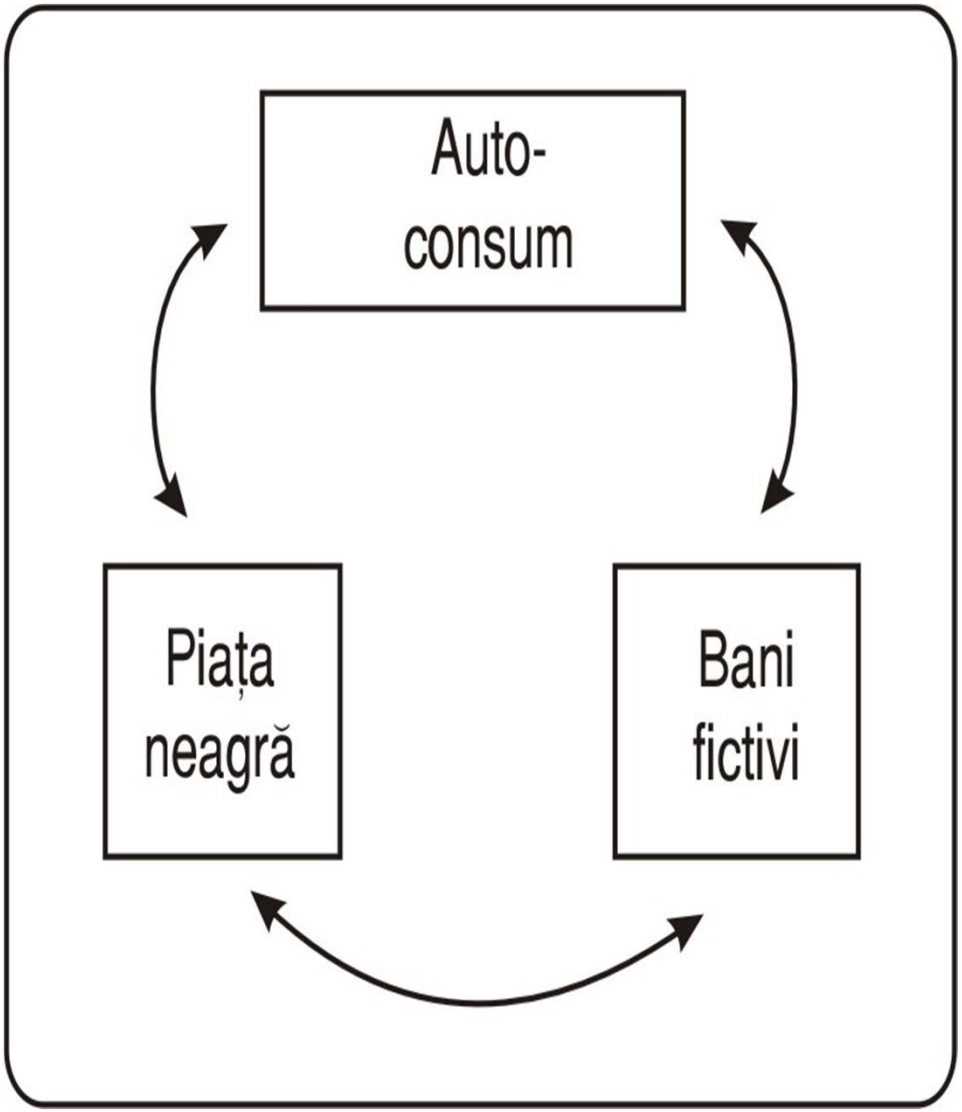

Economia uită de finalitatea sa socială

Traseele randamentale din afara SRE(4)

Combinația letală dintre Economie si proasta guvernare

„Eu aș pleda în favoarea unei întoarceri la Marile Probleme, pentru a respinge tendința actuală de fragmentare și incoerență din știință.”

John L. Casti

Vă mulțumesc pentru atenție!